

AGRONOMSKI GLASNIK

DRUŠTVA AGRONOMA NR HRVATSKE

GODINA VI.

OŽUJAK 1956.

BROJ 3

Ing. NEVENKO FAZINIĆ
Zavod za vinogradstvo i vinarstvo, Zagreb

Osvrt na obnovu vinograda u Hrvatskoj

Uski razmaci sadnje, kolac kao potporanj, ekstenzivan uzgoj, neredovita i nedovoljna gnojidba, ručna obrada, nepotpuna zaštita od bolesti i štetnika, pa maleni prosječni prinosi — to su osnovne karakteristike klasičnog vinogradarstva Hrvatske.

Vinogradarstvo u Hrvatskoj u odnosu na predratno stanje svejednako još i nazaduje i opada, u prvom redu radi starosti i dotrajalosti nasada i ratnih prilika, a zatim radi slabe agrotenike i raznih uvjeta ekonomske prirode. Svi ti elementi sačinjavaju vrlo složen problem, koji se ne da jednostavno riješiti, jer njegovo rješenje ne zavisi samo o poboljšanju vinogradarske službe i mjera u tom pravcu, nego od niza ekonomsko-političkih mjera, koje bi trebale stimulirati vinogradarsku proizvodnju.

Statistički podaci kretanja proizvodnje

U predratnom periodu god. 1935.—1939. Hrvatska je imala

104.500 ha vinograda i proizvodila je
3,101.500 q grožđa

Sa približno tolikom površinom i prinosom dočekao nas je i rat. Rat i ratna pustošenja, dotrajali nasadi, zanemarena regeneracija, loša obrada i njega dovele su do znatnog pada proizvodnje, koja se u punoj mjeri odrazila i u poratnom periodu.

Godine 1951. površine pod vinogradima iznosile su **88.735 ha**, a proizvodile **2,113.400 q grožđa**.

Pored spomenutih nedaća, administrativne mjere u privredi, naročito otkup grožđa i vina, pa porezna politika u to vrijeme, utjecale su destimulativno na veću vinogradarsku proizvodnju.

Ukidanje administrativnih mjera i uvođenje plaćanja poreza po katastru imalo je za posljedicu, da su se proizvođači jače interesirali za podizanje vinograda, tako da su se u razdoblju od dvije godine površine i prinosi znatno povećali.

Godine 1953. dosegli smo površinu od 90.201 ha proizvevši 2,695.432 q grožđa.

Približno tolike površine ostale su i u g. 1954. Za g. 1955. ne raspolažemo još statističkim podacima, no s obzirom na tempo obnove u toj godini ne možemo očekivati znatnijih promjena u površinama. Prema tome, iako se posljednjih godina u tom pravcu nešto učinilo, još smo daleko da dostignemo predratne površine i proizvodnju.

Put obnove

Obnova naših vinograda morala bi se orijentirati tako:

1. da se dostignu predratne površine od cca 105.000 ha,
2. da se s tih površina dobivaju prinosi od cca 4,800.000 q grožđa na godinu.

Da bismo dostigli takovu površinu, morali bi: a) posaditi cca 14 tisuća ha vinograda na povećanoj površini, b) posaditi cca 40.000 ha

Vinogradi na Plješivici

regeneracijom dotrajalih nasada, uz pretpostavku, da se obnove za 10 godina.

To znači, da bi po takvom tempu obnove trebali saditi na godinu površinu od cca 5.500 ha.

Kojim se tempom međutim obnova obavlja?

Prema podacima »Statističkog godišnjaka« za god. 1952., 1953. i 1954., u Hrvatskoj se na godinu podiže prosječno 700 ha vinograda, odnosno 1/8 predviđenih površina, a to nas nipošto ne može zadovoljiti.

Povećana proizvodnja pak trebala bi rezultirati prvenstveno iz povećanog prinosa grožđa po jedinici površine, a ne iz povećanih površina u odnosu na predratno stanje.

Podizanjem vinograda na suvremenoj osnovi, boljom agrotehnikom i ostalim mjerama, mogli bismo današnju proizvodnju u prosjeku povećati za 50—60%.

Koji su razlozi, da tempo obnove ne zadovoljava?

1. Nestašica zadružnih organizacija, koje bi svojom servisnom službom podizale vinograde zadrugara uz prihvatljiv način kreditiranja, otkupljivale bi i prerađivale grožđe zadrugara i organizirano nastupale na tržištu.

2. Neustaljenost vinskog tržišta kao rezultat umnažanja i patvođenja vina.

Činjenica je, da u današnjim uvjetima privatni proizvođač nema materijalnih sredstava i ne može podizati i obnavljati vinograde. Samo ako se udruži, iskoristivši sve prednosti, koje iz toga proizlaze, mogao bi uspješno sudjelovati u obnovi.

Vinogradi NRH po privrednim sektorima

općedruštveni sektor	1.340 ha ili	1,5%	sa prinosom od	37.765 q
zadružni sektor	3.185 ha ili	3,6%	sa prinosom od	82.582 q
privatni sektor	85.676 ha ili	94,9%	sa prinosom od	2.575.085 q
Ukupno:	90.201 ha ili	100 %	sa prinosom od	2.695.432 q

Prema tome privatni proizvođač sudjeluje sa 94,9% površina, a općedruštveni sektor i zadružni skupa sudjeluju tek sa 5,1% površine. Te brojke nam najbolje ilustriraju, da bez organiziranog sudjelovanja

Traktorsko rigolanje

privatnog proizvođača, u zadružnim organizacijama ne možemo očekivati nikakve znatnije uspjehe u obnovi vinograda. Na zadružnim organizacijama je pak, da nađu prikladnu formu rada, koja će proizvođaču zadrugaru pružiti garanciju, da će rezultat njegova rada naći najbolji materijalni efekat, ako bude udružen.

Poljoprivredna dobra i zadružne ekonomije, iako posjeduju neznatne površine vinograda, u odnosu na privatni sektor, imaju i te kakvo značenje u obnovi.

Uspjesi postignuti u primjeni suvremenih metoda rada u vinogradarstvu imaju se pripisati prvenstveno poljoprivrednim dobrima. Podižući suvremene nasade vinograda, poljoprivredna dobra i zadru-

žne ekonomije pokazuju na put i izravno djeluju na preorijentaciji vinogradarske proizvodnje dotičnog kraja.

Podizanje novih nasada i obnova dotrajalih znači, da je odabran pravi način za unapređenje vinogradarske proizvodnje, naročito, ako se daje veće značenje proizvodnji i potrošnji stolnog grožđa i bezalkoholnih prerađevina, kao sokova, džemova, sušaca i t. d.

Obnavljati treba smišljeno i stručno, vodeći računa o rajonizaciji, rasadničkoj proizvodnji i o mogućnosti, da se primijeni suvremeni način vinogradarenja.

Rajonizacija vinogradarske proizvodnje

Jedan od uvjeta za uspješnu obnovu jest: rajonizacija vinogradarske proizvodnje.

Danas su već potpuno iskristalizirani elementi rajonizacije, i oni se mogu svesti na ove činjenice:

1. Vinogradarstvo NR Hrvatske dijeli se na tri rajona: I. rajon (istočna Hrvatska), II. rajon (sjeverozapadna Hrvatska) i III. rajon (jadranski).

Ova tri rajona razlikuju se po klimatskim i pedološkim uvjetima, a isto tako i po sortnom sastavu. Ove razlike nisu tako velike između I. i II. rajona; znatno su veće između I. i II. rajona s jedne strane i III. rajona s druge.

Podaci o površinama vinograda i prinosima grožđa po rajonima

	I. rajon	II. rajon	III. rajon
na američkoj podlozi	7.835	17.301	46.745
na domaćoj lozi	1.593	1.491	631
direktno rodeći hribridi	4.434	9.710	347
Ukupno:	13.862 ha	28.502 ha	47.723 ha
Proizvodnja grožđa po rajonu	463.811 q	814.361 q	1.416.379 q
Proizvodnja grožđa u NRH: 2.695.432 q			

U pojedinim rajonima dolaze ove skupine vinogorja:

- I. rajon: Podunavlje, Posavina, Srednja Slavonija, Donja Podravina.
- II. rajon: Gornja Podravina, Moslavina, Pokupje, Plješivica, Kalnik — Prigorje, Zagorje, Međimurje.
- III. rajon: Centralna Istra, Južna i Zapadna Istra, Kvarnersko otočje i Hrvatsko Primorje, Srednje dalmatinsko primorje sa otocima, Sjeverna Dalmacija s otočjem, Srednje dalmatinsko Zagorje i Južna Dalmacija.

Sortiment evropske loze

Karakteristika današnjeg sortimenta Hrvatske čini veliku šarolikost sorata, gdje pretežu masovne sorte male gospodarske vrijednosti.

Na području I. i II. rajona ima danas zabilježeno oko 50 sorata, a na području III. rajona, posebno u Dalmaciji, ima ih još znatno više.

Iako su s obzirom na poboljšanje sortimenta u Hrvatskoj postignuti mali uspjesi, stanje nas na tom području ne može zadovoljiti.

Stručnjaci, koji su obavljali obnovu sedamdesetih godina prošlog stoljeća, forsirali su, da se uvedu nove sorte boljih kvaliteta, kako bi se nadomjestile postojeće stare sorte.

Na žalost, tom zgodom se prešlo u drugu skrajnost: isključivo su se forsirale vrlo kvalitetne sorte i favorizirale, pritom se nije pazilo na gospodarsku i ekonomsku vrijednost mnogih vrijednih potprosječnih sorata (Ružica, Kraljevina, Plemenka i t. d.).

Rezultat tako vođene vinogradarske politike imao je za posljedicu, da je seljak vinogradar najveći dio starih sorata prenio na američke podloge, a nove kvalitetne sorte zbog svojih malih prinosa prodirale su vrlo sporo u sortiment.

Ručna obrada

Podizati čiste nasade natprosječnih (vrlo kvalitetnih) sorata vinogradar nije smatrao ekonomski opravdanim. Masovne sorte pak davale su male gospodarske prihode.

Kompromisno rješenje u tom pravcu očituje se u tome, da se prizna gospodarska vrijednost i ekonomska opravdanost nekim potprosječnim sortama i da se postave natprosječne (vrlo kvalitetne) sorte na pravo mjesto, a dade veća važnost uzgoju stolnih sorata.

Pitanje odnosa, da u sortimentu Hrvatske bude zastupljeno natprosječnih i potprosječnih sorata, naučno je dokazano.

Iz tih postavaka rezultira prijedlog o budućem sortimentu Hrvatske, koji bi imao omogućiti tipiziranu proizvodnju većih količina grožđa i vina, a time osigurati i veću rentabilnost vinogradarske proizvodnje.

Budući sortiment

I. i II. rajon

Procentualni odnos grupe sorata u ovim rajonima:

glavna sorta	35—40%
natprosječne	25—20%
potprosječne	30—35%
zobatice	10—5 %

Sorte za vino

BIJELE I CRVENE

Glavna: Graševina bijela.

Natprosječne: Burgundac bijeli i sivi, Traminac crveni i mirisavi, Sauvignon bijeli, Rizling rajnski bijeli, Silvanac zeleni, Radgonska ranina bijela, Semillon bijeli, Muškat Otonel bijeli i Muškat žuti.

Srednje: Veltlinac crveni i rani crveni, Moslavac žuti, Müller-Thurgau (Rizvanac bijeli), Žerjavina crvena.

Potprosječne: Kraljevina (Imbrina) crvena (II. rajon), Ružica crvena (I. rajon), Plemenke, Ranfol bijeli i Plavec žuti (II. rajon), Slankamenka crvena i Dinka crvena (I. rajon).

CRNE SORTE

Glavna: Frankinja crna.

Natprosječne: Burgundac crni, Cabernet franc. i Sauvignon, Muškat ruža crni.

Potprosječne: Portugizac crni, Kadarka crna (I. rajon), Lovrečanka crna, Kapčina crna (II. rajon).

Zobatice:

Plemenka, Kraljica vinograda bijela, Muškat Mme Mathiasz, Italia bijela, Damascenac bijeli, Čauš bijeli, Muškat Hamburg crni, Tirolan crni, Volovina crna, Smederevka bijela (I. rajon), Afus Ali bijeli (I. rajon), Drenci (I. rajon).

III. rajon

(po Institutu za jadranske kulture — Split)

Glavne crne sorte: Plavac mali, Plavina ili Brajdica, Ninčuša, Vranac (Dalmacija), Sušćan (Kvarner), pa Gamay i Teran (Istra).

Ostale crne: Babić, Kadarun, Ljutac, Blatina, Kratkošija, Galica, Lasina, Muškat ruža, Okatac (Dalmacija), Sušić, Trajšćina, Debeljan, Aramon (Kvarner), Barbera, Cabernet, Hrvatica, Merlot, Pinot crni (Istra).

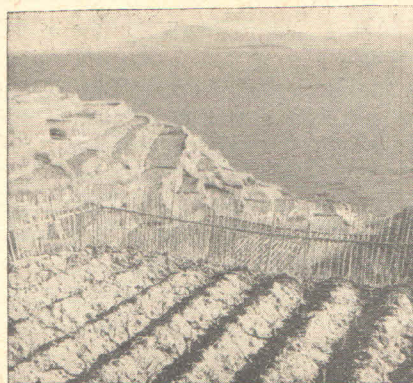
Glavne bijele sorte: Bogdanuša, Kujundžuša, Puljižanac, Trbljan (Dalmacija), Žlahtina (Kvarner) i Malvazija (Istra).

Ostale bijele: Maraština, Grk, Krkošija, Kurtelaška, Palaruža, Pošip, Ruževina, Vugava, Zlatarica, Žilavka (Dalmacija), Petovka i Gegić (Kvarner), Draganela, Opačevina, Rebula, Graševina Pinot bijeli i sivi, Semillon (Istra).

Zo batice:

Biser od Čabe bijeli, Karmelitanka, Plemenke, Pance precese, Kraljica vinograda, Muškat bijeli, Muškat Aleksandrijski, Muškat Hamburg, Afus Ali, Baresana (Pagadebit), Italia, Smederevka, Gros Vert, Krivaja bijela i crna, Sultanina i Korint crni.

Između predviđenih sorata po grupama i po rajonima izabrat će se za svaku skupinu vinogorja, odnosno za svako vinogorje one sorte, koje su se pokazale za dotično područje najprikladnijim.

Vinogradi na terasama — Susak

Pritom broj sorata u istoj grupi treba svesti na najmanju mjeru. Razumije se, da će izbor sorata zavisiti o ekološkim uvjetima kraja, saobraćajnicama, potrebama tržišta i dr.

Lozne podloge

Većina starih nasada na području I. i II. rajona podignuto je na Riparia Portalis i velikolisnoj, pa na Rupestris du Lot, a na području Dalmacije na Aramon Rupestris br. 1 Ganzin, koja je međutim propala od filoksere.

U drugoj regeneraciji vinograda, koja je sada u toku, došli su do većeg značenja križanci Berlandieri \times Riparia Teleki 8 B, a naročito selekcija Kober 5 BB. Pored ove Berlandieri \times Riparia 420 A (Istra), Riparia \times Rupestris 3309, pa Riparia \times Rupestris Schwarzmänn.

Valja istaknuti, da je u drugoj regeneraciji Rupestris Goethe br. 9, a naročito Rupestris du Lot zadržana na mršavim, kamenitim i pjeskovitim tlima sa srednjom sadržinom aktivnog vapna i da se na takvim tlima pokazala do danas najprikladnijom. Ipak ima razloga vjerovati, da će križanci Berlandieri \times Rupestris, koji se još ispituju, u Dalmaciji još bolje riješiti pitanje o izboru najprikladnije podloge.

Između spomenutih loznih podloga izabrat će se za konkretni slučaj ona, koja s obzirom na svoja svojstva najbolje odgovara dotičnom tlu. Pritom treba da veliku ulogu igra i analiza tla, kako mehanička tako i kemijska.

Struktura vinograda u Hrvatskoj prema podlozi

	površina ha	prirod grožđa q
na američkoj podlozi	71.929	2,112.055
na domaćoj lozi	3.715	114.299
direktno rodeći hibridi	14.557	469.078
Ukupno:	90.201	2,695.432

Iz prednjih podataka naročito udaraju u oči velike površine direktno rodećih hibrida.

Podsjećamo, da je Hrvatska u razdoblju od godine 1935.—1939. imala svega 9.600 ha hibrida, a površine pod hibridima popele su se na 14.557 ha i stalno se povećavaju. Dakle, za relativno kratko vremensko razdoblje povećale su se za 4.957 ha. Većina hibrida nalazi se na području I. i II. rajona (sjeverna Hrvatska), a III. rajon (jadranski) gotovo je pošteđen od ovog korova vinogradarstva.

Na širenje hibrida upravo su stimulatивно djelovali nestašice trgovačke mreže pri otkupu, koja u mnogim krajevima ne pravi razliku između vina evropske loze ili onog hibridnog.

Međutim izdat će se propisi, koji će regulirati i ovo pitanje. Očekuje se, da će biti određene posebne takse na hibridnu lozu, a od dobivenih sredstava stvorit će se posebni fondovi za unapređenje vinogradarstva.

Posebno je pak pitanje nedostatak zakona o unapređenju vinogradarstva i zakona o vinu. Nedostatak ovih zakona ugrožava egzistenciju mnogih vinogradara, naročito onih, kojima je vinogradarstvo jedini izvor prihoda.

Naše rasadničarstvo

U našoj vinogradarskoj problematici, pitanje rasadničarstva zauzima posebno mjesto. Ono se danas nalazi u takvom stanju, da traži hitnu intervenciju, da se rasadnička proizvodnja postavi na prave temelje.

Od porođajnih muka u poratnom periodu do danas, naša rasadnička proizvodnja postigla je niz uspjeha, proširila znatno svoje kapacitete, stekla stručna iskustva, a i danas bi bila kadra potpuno podmiriti naše potrebe u punom tempu obnove.

Kako međutim naša obnova nema karakter smišljenog rada baziranog na utvrđenom programu, nego se radi više manje kampanjski, to je razumljivo, da se svaka mjera, koja koči obnovu, vidljivo manifestira i na rasadničku proizvodnju.

Godine većih uspjeha u obnovi (1952.—1953.), bile su i godine veće potražnje loznog sadnog materijala. Pritom su investicije u vinogradarstvu igrale važnu ulogu.

Kako nema jedne institucije, koja bi objedinjavala rad svih proizvođača oko loznog materijala s jedne strane, i određivala osnovne linije vinogradarske politike uopće s druge, došlo je u proizvodnji sadnog materijala do takvih teškoća, da je plasman proizvedenog materijala problematičan. Razumije se da će ta pojava povući za sobom i ozbiljne materijalne gubitke proizvođača sadnog materijala.

Ne zaboravimo, da smo prije nekoliko godina tražili od rasadnika, da prošire svoje kapacitete i podižu lozne matičnjake. Danas će međutim dobar dio reznica završiti u vatri. Jedini izlaz iz takve situacije u skrajnjoj nuždi bit će za buduće, precjepljivati dobar dio postojećih matičnjaka, no ni ta mjera, naročito kod starijih nasada, ne će proći bezbolno.

Suvremeni nasad

S druge pak strane moramo priznati, da nisu iskorištene sve mogućnosti plasmana loznog materijala, naročito reznica obzirom na realne mogućnosti izvoza.

Nekim proizvođačima sadnog materijala mogao bi se prigovoriti kvalitet, a s tim u vezi i aranžmani s privatnim proizvođačima sadnog materijala iz NR Srbije, koji su se pokazali kao nesolidni. Pored toga sadni materijal proizveden u specifičnim prilikama Pomoravlja, nije prikladan u našim uvjetima.

Suvremeno vinogradarstvo

Primitivni način uzgoja, njege, obrade i suzbijanja bolesti trebali bi biti zamijenjeni suvremenim vinogradarenjem, gdje god za to ima uvjeta. Ako se primijene i neki od elemenata suvremenog načina vinogradarenja, to se mora vidljivo očitovati u konačnom efektu.

S jednim moramo biti na čistu: klasično vinogradarstvo sa svim svojim negativnim pojavama, koje se očituju u malim prinosima, prema tome i niskim brutto-prihodima po jedinici površine, pokazuju se u današnjim prilikama ekonomski neodrživi.

Intenzivniji uzgoj, prošireni razmaci sadnje, sprežna ili mehanizirana obrada, a naročito efikasniji način suzbijanja bolesti i štetnika imao bi našem vinogradarstvu osigurati veću, bolju i jeftiniju proizvodnju.

Težiti u tom pravcu znači sigurno investirati i očekivati velike ekonomske efekte, koje kultura vinove loze može donijeti.

Proizvođač, koji tako radi, a udružen, može biti siguran, da ga nikakve eventualne perturbacije na tržištu ne će omesti, a još manje dovesti u nezavidan finansijski položaj.

Uviđajući prednosti suvremenog načina vinogradarenja, mnoga poljoprivredna dobra i zadružne ekonomije pošli su tim putem. Za njima se povode i napredni vinogradari. Novi plantažni nasadi podignuti su u Iloku, Erdutu, Vukovaru, Belju, Brodskom Stupniku, Kutjevu, Novoj Kapeli, Novoj Gradiški, Varaždin-bregu, Plješivici, Imotskom, Poreču, Benkovcu i t. d., a u pripremi ima još novih nasada, naročito na zadružnim objektima.

Potpun uspjeh obnove, postavljene na stručnim osnovama praktičnih iskustava i naučnih tekovina bit će onda, kada se na širokom frontu zahvati ovo pitanje preko zadružnih organizacija, a za što ima još neiskorištenih ogromnih mogućnosti.

Ing. HRVOJE ZLATIC

Tov bijelih mesnatih svinja u nekim ograncima općih poljoprivrednih zadruga godine 1954.-55.

Otkako je u naša gospodarstva uveden veći broj iz inozemstva nabavljenih plemenitih mesnatih pasmina svinja, pojavljuje se i teški problem, kako će se normalno održati u novim uvjetima klime, smještaja i ishrane.

Od ta tri najvažnija pitanja na prvo je mjesto izbilo pitanje o pravilnoj ishrani s obzirom na kvantitet i kvalitet potrebne hrane i na poznavanje tehnike ishrane za različite kategorije svinja, odnosno na smjerove njihove proizvodnje. Naime, dosadašnja iskustva stečena držanjem i ishranom domaćih masnih svinja nisu dovoljna za uspješan uzgoj kvalitetnih mesnatih svinja.

Osobito se to očituje u ishrani prasadi nakon odbijanja, jer njihovi obroci najčešće ne sadrže dovoljne količine kvalitetnih bjelančevina. Razlog uglavnom leži u tome, što bjelančevinastih krmiva na